

Kosheliuk Olena. The Suicide Motives In the Novel “Jakov’s head” by Liubko Deresh (to the Problem of the Hero’s Marginalization). In the article it is suggested to consider reason of suicide as constituent of hero’s marginalization in postmodern novel. Outlining a problem according to the psychoanalytic theory, the author gives the detailed analysis to the evolution of destructive aspirations of main personage of novel, specifies on the psychological contexts of marginal behavior. The role of woman characters opens up also in public deviation of hero, in particular, in the masculinization of the domestic mode, denial and subconscious destruction of Anima, pathology of communication cooperation. The analysis of suicidal motives in the novel can claim that all attempts of physical or spiritual suicide of the protagonist – a tribute to his marginality, resulting in internal mental instability leads to deviations, split, shizophrenia, phobias. The latter – a clear consequence of infantilism and laid in childhood receptions world. In particular, the masculinization of character representations of the family, avoiding and blocking feminine archetypal images (anima), which leads the hero to suicidal intentions, motivation.

Key words: suicide, deviation, fear, marginalization, psychoanalysis, aspiration of death, archetype, Anima, Animus.

Стаття надійшла до редколегії
29.05.2013 р.

УДК821.161.2+82-4:82.09

Вікторія Краснощок

Літературні портрети І. Франка й Лесі Українки в критиці Є. Маланюка

У статті систематизовано роздуми Євгена Маланюка, спрямовані на багатогранне осмислення постатей Івана Франка й Лесі Українки, творчі набутки котрих стали яскравим втіленням феномену «національного інтелекту». Проаналізовано концепти Маланюка стосовно діалектики раціонального й емоційного начал творчості цих митців, превалювання контролю думки над чуттєвістю. Здійснено наближення до розуміння феномену «аристократизму» та «елітарності» в їхній художній творчості.

Ключові слова: Іван Франко, Леся Українка, есеїстика Євгена Маланюка, націоцентризм, художній талант, творча елітарність.

Постановка наукової проблеми та її значення. Літературознавчі праці Є. Маланюка мають переважно персоналізаційний характер, для яких характерне не стільки пізнання і розуміння особливостей мистецького почерку того чи іншого митця, скільки наближення до розуміння внутрішніх, особистісних чинників мистецької творчості. Об’єктом його досліджень був *автор як емпіричний індивідуум*. Осердяч і методологічною «платформою» такого осягнення творця була реконструкція *екзистенційної психології особистості*. Це дослідницька модель, яка передбачала осмислення внутрішніх конфліктів особистості, зосередження на внутрішніх розладах особистості, які детермінують певну мистецьку заданість, формують специфічні риси письма того чи іншого митця. За такої умови не дивує звернення Є. Маланюка до прийомів психоаналітичного підходу, про потребу якого для українського літературознавства та філософії культури він, зокрема, говорив: «Дослідам над культурою українського індивідуума бракує українського Фрейда» [3, с. 64].

Мета статті – систематизувати роздуми Євгена Маланюка, присвячені письменникам Івану Франку й Лесі Українці; виявити та усвідомити раціональне й емоційне начала творчості цих митців, а також застосування Є. Маланюком феноменів «аристократизм» та «елітарність» щодо їхньої творчості.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Культурологічно-літературознавчу парадигму вивчення постатей митця Є. Маланюк застосував для осягнення двох знакових постатей української культури – І. Франка та Лесі Українки, набутки котрих стали яскравим утіленням феномену «національного інтелекту». Їм критик присвятив свої праці «Франко незнаний» і «Франко як явище інтелекту» року, а також «До роковин Лесі Українки», що з’явилися 1956 р. і 1961 р. Утім це був лише привід до систематизації роздумів Є. Маланюка, що знаходили свій відбиток у його «Нотатниках». Записи автора засвідчують, що проблема культурної

присутності і знаковості цих постатей для визрівання національного духу турбувала його ще з 1938 р. А враховуючи те, що ця проблема була однією з наріжних у роздумах Д. Донцова щодо духовно-культурних інтенцій українства початку ХХ ст., репрезентованих статтями «Поетка українського Рісорджименто (Леся Українка)» (1922), «Криза нашої літератури» (1923) та вміщеними в книзі «Туга за героїчним: постаті літератури України» (1926) есеями «Душевна драма І. Франка і його сучасників» та «Мойсей і Франко», а також те, що вона відлунувала в роздумах О. Теліги («Партачі життя»), Ю. Липи («Українська жінка»), Ю. Русова («Душа народу і дух нації») та в численних філософсько-літературних статтях, опублікованих у діаспорній періодиці від 1948 р., вона, ця проблема, була близькою Є. Маланюкові ще у 20-х роках ХХ ст.

Як засвідчують тексти цих есеїв, їх автор був добре обізнаний і з літературознавчими портретами Лесі Українка та І. Франка, створеними материковими вченими у 20–30-х роках ХХ ст., зокрема працею С. Єфремова «Співець боротьби і контрастів» і критичними виступами М. Євшана про творчість Лесі Українки, франкознавчими й лесезнавчими студіями М. Зерова (зокрема, посилається на статтю «Франко-поет»), роздумами П. Филиповича («Шляхи Франкової поезії»), М. Драй-Хмари («Леся Українка: життя і творчість»).

Є. Маланюк у цих студіях ставить перед собою подвійну мету: локальну – дослідити специфіку їхнього мистецького таланту й окреслити естетичні параметри його втілення; наскрізну (тотальну) – осягти ці постаті як феномени національного духу і духовності, їх значення в діахронії та синхронії розвитку української культури.

Наскрізною об'єднавчою проблемою цих есеїстичних роздумів Є. Маланюка, як, зрештою, й усіх без винятку персоналізованих нарисів критика, є тема великої людини в ареалі національної культури. А точніше, драматизм долі великої людини, котра репрезентує себе і слугує недержавній нації – нації з недорозвинутим національним інстинктом. Порівнюючи долі І. Франка й Т. Шевченка, Є. Маланюк пише: «Історична доля нації, що породила обидвох, тяжко заважила і на їх особистій долі за життя, як і по смерті» [2, с. 188], а в «Нотатниках» зауважує: «Тяжко бути великою людиною в кожному народі – це певно. Але найважче, все ж, хіба у нас: біографії всі Великих є страшні» [3, с. 98]; «Трагедія особистості й суспільства – це біографії всіх наших визначних людей (хоча б Франка)» [3, с. 86]. Отож призма авторської оцінки постави того чи іншого талановитого митця – трагізм його долі за життя і по смерті. Останнє, до речі, має культурологічно-літературознавчий підтекст: на прикладі осмислення духовної і мистецької постаті І. Франка та Лесі Українки Є. Маланюк порушує важливі світоглядні й методологічні питання, характерні для вітчизняної науки – проблему «канонізації» митця, яка реалізується завдяки символічній «мітці»-імені (Каменярь, дочка Прометей), що стає проявом закостенілості наукового погляду й думки, забезпечує заангажованість інтерпретації їхніх біографій і творчого доробку, зводить нанівець можливість оновлення методологій наукового пізнання, збіднює й спрощує, примітивізує трактування їхніх духовних здобутків. Окрім того, Є. Маланюк піднімає важливе питання національної культури: проблему недозрілості національного духу, національної самосвідомості, духовного ледарства, деформації національного чуття, втрати почуття національної гідності, що виявляється насамперед у *ритуальності* відзначення роковин того чи іншого митця, відсутності природного прагнення пізнати якомога пильніше титана духа, зберегти й популяризувати його спадщину, яка демонструє духовний та інтелектуальний рівень національної культури тощо. «Віддавна так повелося: приліпивши до того чи іншого ad hoc знайдену етикетку, на тім і заспокоїтися і – поза традиційними річницевими сходами – більш нічим не інтересуватися... Не в тім біда, що ті етикетки й алегорії (зрештою взяті небезпідставно) прикладаються чи приліплюються, але біда в тім, що ці орнаментальні оздоби дають своєрідну індульгенцію на моральне ледарство і, властиво, маскують чуттєву та інтелектуальну байдужість загалу», – занотовує автор «Книги спостережень» [2, с. 189].

Вагомість цієї проблеми є вихідною для роздумів Є. Маланюка. Саме через це вона стає вихідною тезою розмислів критика і в композиції есе виконує функцію зав'язки: у статтях, присвячених постаті І. Франка, Є. Маланюк наголошує на тому, що «інстинкт величчя» і ярлик «академії наук в одній особі», начеплений колись митцеві, зробив його цілком незнаним як поета, а в студії «До роковин Лесі Українки» автор звертає увагу на те, що за маскою «чи не самотнього чоловіка на всю новочасну соборну Україну», нав'язаної Лесі Українці, захований драматизм її несповненої жіночої долі, що стало фактором визрівання її драматургічного таланту. І в першому, і в другому

випадку Є. Маланюк інтригує читача цілком несподіваним і неординарним підходом до осмислення витоків творчого таланту особистості, характеру її творчої манери через пізнання внутрішнього конфлікту, що став чинником формування оригінальної мистецької позиції. При цьому він формує літературознавчий «плацдарм» для осмислення *естетичної загадки творчості* письменників: пропонує цілком оригінальне для українського літературознавства 50–60-х рр. залучення психоаналітичного інструментарію для виявлення особистісних факторів і чинників творчої самореалізації митця, що, зрештою, дає змогу наблизитися до феноменологічного розуміння їхньої творчості, зрозуміти феномен їхнього стилю, визначеного автором як феномен НАЦІОНАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ.

Зважимо, що обрана критиком есеїстична форма подання спостережень і роздумів вимагала яскравості й переконливості обмеженого фактажу, який підтверджував аналітичні роздуми та висновки дослідника. Характер студії – літературознавчо-культурологічний – передбачав розгадку певного естетичного феномену. Тож завданням праць, присвячених постатям І. Франка і Лесі Українки, було наближення до розуміння діалектики раціонального й емоційного начал творчості цих митців, превалювання контролю думки над чуттєвістю, наближення до розуміння феномену «аристократизму» та «елітарності» художньої творчості.

Незважаючи на невеликий обсяг статей Є. Маланюка про І. Франка та Лесю Українку, робота над ними була копійкою і тривалою. Так, записи в «Нотатнику» відбивають роздуми «імператора залізних строф» про двох достойників української літератури 1946 р., які засвідчують визрівання проблеми пізнання їхньої творчої суті. П. Одарченко згадує, що з часу його знайомства з Є. Маланюком (із кінця 40-х років), той неодноразово звертався за інформацією про особисте життя Лесі Українки (її «білоруський роман»), про її недруковані твори («І ти колись боролась, мов Ізраїль»), про наявні в лесезнавстві пояснення досконалості її драматичного таланту в зіставленні із посередністю поетичного обдарування тощо [4, с. 270–276]. Тема ж Франка в «Нотатнику» представлена вельми «густо». Його прізвище часто зустрічається поряд з ім'ям П. Куліша (на думку автора, він був продовжувачем його ідей і традицій). Є. Маланюк звертається до цієї постаті як до прикладу трагедії великої людини, котра належить до недержавної нації, як до прикладу нереалізованості у творчості й недооціненості в критиці тощо.

Результати багаторічних роздумів есеїста в «сконденсованому» вигляді були представлені в аналізованих статтях, що дає право говорити про ґрунтовність та виваженість, концептуальність представлених у них висновків. Насамперед це стосується того, що роздуми щодо творчих постатей І. Франка та Лесі Українки були складником (прикладом) авторської *теорії перерваності культурного процесу* – недоформованість у національній традиції «західної» (європейської) культурної моделі, а в літературі – класичного (високого) стилю (цього концептуального питання Є. Маланюк торкнувся в праці «Українська література в світлі сучасності», низці щоденникових записів тощо).

Отож, Леся Українка та І. Франко як репрезентанти «західноєвропейської» культурної традиції стали заручниками і жертвами такої недокінченості, невивершеності «західноєвропейської» культурної парадигми в українському світі, яка в екстраполяції на літературну площину виявлялася у феномені «класичності» в його властиво маланюковській інтерпретації.

Категоризація естетичних явищ Є. Маланюка – окрема літературознавча проблема. Складником її осмислення є розуміння автором названого вище художнього феномену. Теоретик мистецтва, поетичного мистецтва зокрема, і поет Є. Маланюк був вельми чутливим до реґістрів і джерел художньої манери того чи іншого митця. У «Думках про мистецтво», «Поезії і віршах», низці статей, присвячених постатям Т. Шевченка, М. Гоголя, П. Тичини, Г. Чупринки та ін., він розгорнув тему пізнання таїни творчості, зрештою прийшовши до висновку: «Головними чинниками мистецької творчості є емоція та інтелект, чуття і думка, серце і розум. Ці головні чинники віддавна усимволізовано іменами античних богів Діоніса і Аполлона. ... Історія мистецтва подає нам приклади граничної диспропорції цих двох начал, коли діонісійське (Мікель А. Буанаротті, Е. Верхарн) або аполлунійське (Леонардо да Вінчі, французькі парнаристи або наші неокласики) виразно переважають у митця. І саме повна гармонія цих двох начал, цебто панування над ними волі творця, дає твори, що їх називаємо “клясичними”, а творці їх “класиками” (Й. В. Гете, драматургія Лесі Українки, пізній А. Міцкевич, значна частина поезії А. Пушкіна)» [3, с. 190]. Автор навіть йменує такий тип творчості, як *творчість «гетеанського роду»*, ознаками якої є: *інтелектуалізм*, який

передбачає філософське осягнення суті буття, важливих загальнолюдських проблем, гностичність (зорієнтованість на пізнання сутностей буття і людини, масштабність і глибину осмислення проблем духовності), превалювання думки над емоцією у творенні художнього образу (жорсткий контроль інтелекту над емотивністю в образотворенні; автора контролює і організовує естетично-емоційну природу художнього образу) [3, с.191], превалювання діалектики і взаємодія ліричного з епічним/драматичним компонентом художнього мислення творця, превалювання роздуму над переживанням, психологізм.

При цьому критик зауважує: «Індивідуальність творця, його роля і характер якби регулюють співвідношення цих двох основ (аполлонівської та діонісійської. – В. К.), що в кожній творчій одиниці співіснують не в однаковій пропорції і лише винятково являють образ рівноваги» [3, с. 190] (курсив наш. – В. К.). Тож ключем до розуміння таланту митця є його індивідуальність, характер – соціально зумовлені й суспільно сформовані особливості його особистості, а також комплекс внутрішніх – психологічних (конфліктів, комплексів) – факторів, які впливають на його мистецьку манеру.

Ведучи мову про риси мистецького портрета І. Франка, у підмурівок своїх спостережень і висновків автор поклав тезу про тяжіння над індивідуальністю поета «фаталізму доби». Прагнучи зрозуміти диктат розуму у Франковій манері художнього освоєння дійсності, Є. Маланюк зіставляє долю, фактори формування світогляду та системи цінностей галицького енциклопедиста із такими ж параметрами кристалізації художнього генія Т. Шевченка – репрезентанта національної емоції. Дослідника цікавлять об'єктивні чинники, які б, здавалося, в однакових життєвих умовах визрівання двох талантів (приналежність до селянства, складний освітній шлях, пізнання імперських репресивних машин тощо) спричинили, зрештою, появу митців цілком протилежного типу творчості. Одним із них є соціально-політичний чинник – належність поетів до різних імперських систем – тоталітарної російської і порівняно ліберальної австро-угорської. Пріоритетом другої, в умовах якої формувався і реалізовувався І. Франко, була **відносна національна свобода**, що сприяла **безперервності культурного процесу**, позначеного потужним впливом Західної Європи: «Франко народився, жив і діяв на терені Галичини, отже, тієї частини ..., де національно-суспільне життя мало більш організований характер, де, врешті, культурно-історичний процес протікав без помітних перерв, криз чи катастроф, що було так притаманне для того процесу на Наддніпрянщині. В Галичині ...був мінімум політичних прав. Була, хоч і досить звужена, свобода національної й особистої індивідуальності. ...Словом, то була не Росія, в якій життя й діяльність національного діяча, понадто не росіянина, були роковані на повсякчасну непевність...» (курсив наш. – В. К.) [1, с. 187–188].

Такий зовнішньополітичний, зовнішньокультурний фактор був лише порівняно благодатним ґрунтом для становлення особистості І. Франка, завдяки якому розвинулися і знайшли свою реалізацію природні задатки письменника: «У Франка чудес не було, – пише Є. Маланюк. – Були одідичені по батьках ясний розум, працьовитість та ще, до певної міри, життєвий реалізм. Ну хіба громадянство, будь-що-будь, конституційної австрійської монархії, хоч і в пів колоніальному закутку...» (курсив наш. – В. К.) [1, с. 196]. Запусковим же механізмом самореалізації І. Франка і тим фатальним фактором невикінченості його як митця, на думку Є. Маланюка, була недоформованість національної самосвідомості і брак національної гідності, національної самоповаги, прояв духовного малоросійства. Через це стати Великим в українській культурі – подвиг, бо народ із zdeградованим національним інстинктом, прагне виеліминувати із свого культурного «тіла» будь-кого, хто прагне цей духовний статус змінити.

Відсутність інституту меценатства, ворожість українського оточення, яке повсякчас створювало складні, а почасти й неймовірні умови для самореалізації талановитої особистості (Є. Маланюк наводить серію «життєвих катастроф», які спіткали митця: «жебрача бідність», відмова в університетській кафедрі тощо) – ось ті «матеріальні» обставини, за яких кристалізувалася особистість І. Франка. Вони сформували «сталеву волю» і силу характеру цієї «виняткової особистості». «Бо особистість, – як зауважить автор франкознавчих есеїв, – і є, власне, те, що найбільше вражає і вражатиме в нім. В його характері і нетрадиційній, майже не українській волі саме сконцентрована його велич і тієї величі таємниця» [1, с. 196]. Означені вище фактори суспільного й соціального буття зумовили «брак виходу в творчість» І. Франка і «трагічність» його долі. Є. Маланюк, звертаючись до фактів творчої біографії митця, зауважував, що «його поетична проблематика почала розгортатися щойно по 1897 році, себто по його визволенні від суспільно-щоденних обов'язків і по одночаснім розриві з обидвома національними частинами львівського громадянства» [1, с. 193].

Зрештою був ще один чи не найпотужніший чинник «страшного фаталізму доби» (С. Єфремов) – соціалістична доктрина, яка стала модною і популярною в колі інтелігенції початку ХХ ст. Є. Маланюк зазначає: «Пригадаймо собі добу, в якій народився і мусів формувати себе Франко. Це всевладне, майже релігійне панування доктрини позитивізму, раціоналізму, соціалізму, ба й анархізму. ... Це фанатичне обоження т. зв. поступу і спровадження правдивого природнього патріотизму до неприродньої «класової свідомості» [1, с. 197]. Абсолютизація соціалістичних ідей, їх доктринерство, перенесення відсторонених ідеологічних побудов на культуру зрештою призвело до її деформації, винищення суті елітарного, високодуховного, національного. Є. Маланюк називає цей процес отруєнням «есерівським мужикопоклонством», що «затруїло й zdeформувало наше в істоті своїй чисте, ідеалістичне й по-своєму святе народництво» [1, с. 197]. Це було цілеспрямоване й систематичне вихолощення національного духу, примітивізація культури, запобігання перед масами, зниження естетичних і культурних вимог нації, зрештою народження нової релігії, яка трималася на ненависті й догматі класової боротьби. Для недержавної України це був фатальний процес, бо у ствердженні соціалістичної доктрини конав національний інстинкт.

Зіставляючи творчий геній Т. Шевченка із генієм І. Франка, Є. Маланюк наголошує на тому, що такому «ідеологічному комплексу епохи» перший протиставляв «свій демонічний національний інстинкт» (національну емоцію), утверджуючи духовну суверенність українства, а другий, в умовах ідеологічної боротьби, змушений був звертатися до інтелектуальної зброї – свого розуму: «Шевченко ту скелю на крилах свого генія перелітав. Франко мусив ту скелю прорубувати... аж кризь отвір у скелі показалося світло історичної дійсності... неволя *інтелектуальна*, надлюдським трудом Франка була переможена» [1, с. 198]. У цьому аспекті критик виводить тяглість становлення *національної мислі* від П. Куліша до І. Франка, називаючи останнього рятівником від «провансальства». Цей термін був запозичений Є. Маланюком із праці Д. Донцова «Націоналізм», де ним позначалося явище примітивного інтелектуалізму – ознакою народництва, одним з апологетів якого був М. Драгоманов. Із його ім'ям пов'язувалося утвердження ліберальних та соціалістичних ідей в українському інтелектуальному середовищі. Проголошувані «жєневським вигнанцем» ідеї раціонального вирішення суспільних і національних проблем через створення демократичного суспільства, через відкидання думки про національну державність на користь федеративним стосункам між громадами тощо були ворожими волонтаристській теорії Д. Донцова та, відповідно, проінтерпретовані його учнем – Є. Маланюком. Тому його особисті переконання суттєво вплинули на визначення ролі й значення М. Драгоманова у формуванні українського інтелектуального поля як винятково деструктивного та нищівного, прояву деградації і примітивізму інтелекту, на противагу волі, інтуїції, віри, догматизму – ознак націоналізму.

Автор «Книги спостережень» зазначає, що ознакою творчого шляху митця була боротьба з оточенням, дійсністю, але «страшніша і така істотна для Франка (була. – В. К.) *боротьба “із самим собою”, боротьба обох половин його індивідуальності*: однієї – істотної, другої – формованої й деформованої добою та обставинами» [1, с. 192]. Ідеться насамперед про внутрішній ідеологічний конфлікт І. Франка, спровокований зіткненням його потужного національного чуття, націоцентричності, національної самосвідомості із позитивістськими (інтелектуально близькими йому) ідеями поступу та раціоцентризму в розвитку суспільства й людини.

Саме цим внутрішнім конфліктом національного й соціального у свідомості І. Франка, на думку критика, зумовлена одна з генеральних тем у його поезії – проблема «двійника» [1, с. 192], проблема роздвоєної психіки, проблема особистого й суспільного, байронівська тема «Каїна» [1, с. 193]. Цим же внутрішнім конфліктом і його вирішенням автор пояснює ідейну еволюцію І. Франка: «...цей “матеріаліст” з ідеалізму і з обставин доби вірив у розум, а саме – в “розум владний без віри основ”. Та чудодійна сила розуму, тоді ще скрита для Франка, несвідомого, що саме та божественна сила розуму привела його згодом від “без віри основ” саме до “основ віри”, і та віра спалахнула великою ораторією в “Мойсеї” [1, с. 198]. Послугуючись націоналістичною риторикою Д. Донцова, Є. Маланюк з такими метафоричними образами окреслив світоглядну динаміку І. Франка від культурного релятивізму і позитивізму до етноцентризму, ідеалізму, метафізичного осягнення дійсності, що у творчості, зокрема, виявилось в прогностичності та візіонерстві. Естетичними індикаторами такої еволюції митця стала філософська зорієнтованість його творів (превалювання т. зв. вічних тем), філософська виразність та драматична сила ліричних творів [1, с. 193].

Висновок. Постать І. Франка Є. Маланюк осмислює кризь призму *трагічності*, спричиненої факторами соціально-політичного характеру, та *світоглядної еволюції митця*, яка визначила формування національного інтелекту – національної думки. Фактор трагічності долі як чинник формування мистецького обличчя осмислюється критиком і стосовно Лесі Українки.

Джерела та література

1. Маланюк Є. Книга спостережень : проза. В 2 т. Т. 1 / Євген Маланюк. – Торонто : Гомін України, 1962. – 525 с.
2. Маланюк Є. Книга спостережень. Статті про літературу / Є. Маланюк. – К. : Дніпро, 1997. – 430 с.
3. Маланюк Є. Нотатники / Євген Маланюк. – К. : Темпора, 2008. – 335 с.
4. Одарченко П. Українська література : зб. вибр. ст. / П. Одарченко. – К., 1995. – С. 270–276.

Краснощек Виктория. **Литературные портреты И. Франко и Леси Украинки в критике Е. Маланюка.** В статье систематизируются размышления Евгения Маланюка, направленные на многогранное осмысление И. Франко и Леси Украинки, творческие достижения которых стали ярким воплощением феномена «национальной эмоции» и «национального интеллекта». Исследователь выяснил, что творчеству этих писателей свойственно интеллектуально-эмотивное постижение бытия. Е. Маланюк определяет биографические факты, моменты жизни, которые способствовали кристаллизации философского видения реальности: у И. Франко – это мировоззренческий перелом, чувство разочарования в идеалах, что реализовалось в художественной модели образа лидера нации; драма первой любви Леси Украинки стимулировала ее рефлексивность и философичность, обусловила «трехмерность» восприятия бытия, мотив рыцарства. Анализируются концепты Маланюка относительно диалектики рационального и эмоционального начал творчества этих художников, превалирование контроля мысли над чувственностью. Осуществлено приближение к пониманию феномена «аристократизма» и «элитарности» в их художественном творчестве.

Ключевые слова: Иван Франко, Лесья Украинка, эссеистика Евгения Маланюка, национализм, художественный талант, творческая элитарность.

Krasnoschok Victoria. **Literary portraits of Ivan Franko and Lesia Ukrainian in E. Malaniuk's critics.** The article systematized Malaniuk's thinking aimed at understanding the multifaceted personalities Ivan Franko and Lesia Ukrainian, creative achievements of which played an embodiment of the phenomenon of «national emotion» and «national intelligence». The researcher found that the work of these writers inherent intellectual and emotional understanding of being. Malaniuk determines biographical facts, moments that contributed to the crystallization of the philosophical vision of reality: Franko's ideological break, feeling disappointment in the ideals that realized in the artistic image of the leader of the nation's model; first drama love of Lesia Ukrainian has stimulated its reflexivity and philosophical, postulated a «three-dimensional» perception of being the motive of chivalry. Analyzed in relation to concepts Malaniuk's dialectic principles of rational and emotional work of these artists, the prevalence of control over thoughts sensuality. Realized approach to understand the phenomenon of «gentility» and «elitism» in their artistic creativity.

Key words: Ivan Franko, Lesya Ukrainian, essays Malaniuk, nationalism, artistic talent, creative elitism.

Стаття надійшла до редколегії
21.05.2013 р.

УДК 82-1/-9(091)

Лілія Лавринович

«Експеримент із часом» Джона Данна та літературна практика ХХ століття

У статті висвітлено особливості впливу гіпотези британського мислителя Дж. Данна про багатомірну модель часу на літературний процес ХХ ст. Гіпотеза знайшла своє продовження на різних рівнях: комбінаторні ігри з модусами часу, принцип серійного відображення реальності, розмиття меж між реальністю і текстом про неї тощо. Розглянуто твори Х. Л. Борхеса, А. Жіда, Б. Шульца, Х. Кортасара, Дж. Барта, П. Акройда, Ж. Перека, Ю. Іздрика та ін.

Ключові слова: хронотоп, ігри з часопростором, серійне зображення реальності, комбінаторна поетика.